RESEARCH COVER SHEET

This page was added for identification and archival use; it is not part of the original publication.

JOSEPH A. MELAMED

LITHUANIA: CRIME & PUNISHMENT

VOLUME / ISSUE NO. 1

Hebrew edition

January 1992

Source / provenance

Scan supplied by the Goldstein-Goren Diaspora Research Center,
Tel Aviv University, through Sara Appel, Research Coordinator,
in response to Grant Arthur Gochin's PhD research request.
Email correspondence dated 22 September 2026.

Original scan follows on the next page without alteration.

Cover sheet added 22 September 2026

ארכיון
חמרכז לחקר התפוצות
ע"ש גולדשטיין-גורן
אוניברסיטת תל אביב

ארכיון
חמרכז לחקר התפוצות
ע"ש גולדשטיין-גורן
אוניברסיטת תל אביב
A36-203

הארכיון המרכזי לתולדות
יהודי ליטא

ליטא

הפשע והעונש

עלון מידע מס' 1 • ינואר 1994

העורך: עו"ד יוסף א. מלמד

דבר המערכת

חמישים שנה עברו מאז החלה השואה של יהדות ליטא. בחלקה הגדול - בעיקר בערי השדה ובעיירות - בוצעו הרציחות בידי הליטאים עצמם. מיד עם תחילת המלחמה נגד ברה"מ, עוד טרם כבשו הגרמנים את ליטא, פרץ נחשול פרעות המוניות; כנופיות רוצחים ליטאים החלו להתקיף ולהתעלל ביהודים ולערוך בהם פוגרומים אשר כללו אונס ורצח. גם כאשר לקחו הגרמנים לידיהם את ה"טיפול" ביהודים ובביצוע מדיניות "הפתרון הסופי", היו אלה הליטאים אשר עשו את עיקר מלאכת הרצח: את ריכוז הקרבנות, את הובלתם למקום הטבח וברוב המקרים את הרצח עצמו. מתברר, שאין עם אשר דמה בלהיטותו לרצח, ובאחוז המשתתפים באופן פעיל בו, לעם הליטאי. שיתוף הפעולה עם הנאצים ברציחת היהודים היה הדוק ביותר והוא הקיף את כל רובדי האוכלוסיה החל מפשוטי העם ועד לבעלי ההשכלה הגבוהה ביותר. שיתוף פעולה זה היווה את אחד הגורמים העיקריים ל"הצלחתה" של מדיניות "הפתרון הסופי" שם: 96% מיהדות ליטא נרצחו - האחוז הגבוה ביותר בקרב הקהילות שנפגעו בשואה.

לאחר הכיבוש הרוסי של ליטא בשנת 1944, חשבנו, לתומנו, שהנה כעת הגיע הזמן שהליטאים יכירו, לפחות, באחריותם לרצח יהודי ליטא ויבקשו סליחה ומחילה מהקרבנות על מעשי בני עמם בתקופת השואה. כשהדבר לא בא תירצו זאת הליטאים - ואנו הנהינו ב"הן" - שזו אשמת הרוסים אשר אינם מעוניינים להדגיש את מוצאם האתני של הקרבנות ואת חלקם של הליטאים (שהפכו ל"אזרחים סובייטים") ברציחתם. אך, אין לנו כל ספק שאילו היו הליטאים מעוניינים במתן הכרזה מסוג זה היתה להם האפשרות לעשות זאת גם אז.

והנה החל מאבק הליטאים לשחרורם מעול הרוסים - המלחמה לעצמאותם. משך כשנתיים היתה ליטא אוטונומית לחלוטין ובודאי יכלה להעביר החלטה בפרלמנט שלה על ההכרה באחריות. אך, פרט לכמה מילות סתמיות מהנשיא וממספר אישים נוספים לא הגיע לאזנינו דבר על כך. להיפך, האנטישמיות שגברה בליטא והפעולות שבוצעו באותה תקופה על ידי המוסדות החדשים שהוקמו על ידי ליטא החפשית, הוכיחו בעליל שדבר לא השתנה: ביחס לקרבנות היהודים מטרתם היא אחת והיא, התכחשות לכל דבר הקשור בהם - התכחשות לאחריות כלשהי לרציחתם. דבר זה התבטא, בין היתר, גם בהתנגדות השלטונות להנצחת הקרבנות ובסירוב לסיוע בהעמדתם לדין של הרוצחים.

לאחר הכרזתה של ליטא כמדינה עצמאית, גם כאשר שלטונות ליטא פנו לממשלת ישראל להכרה בעצמאותה, לא קיבלו השלטונות הליטאים, באופן רשמי ומסודר, כל החלטה על אחריותם וחלקם של בני עמם ברצח יהודי ליטא ובודאי לא על נכונותם לסייע בהעמדת הרוצחים לדין. להיפך, שלטונות ליטא החלו להעניק חנינה וטיהור לאותם הרוצחים שאשמתם הוכחה למעלה מכל ספק והורשעו ע"י השלטון הקומוניסטי בהשתתפותם ברצח יהודים.

לצערנו, הוכיחה ממשלת ישראל חוסר רגישות מדהים והזדרזה להכיר בעצמאותה של ליטא מבלי אף לנסות להתנות את ההכרה בקיום הצדק כלפי הקרבנות שלהם. זו, בודאי, טעות היסטורית של מדינה אשר קמה לא במעט בעקבות סבלם של הקרבנות הללו.

●

משך קרוב לחמישים שנה מאז נסתיימה מלחמת העולם השניה, לא עשו שרידי יהדות ליטא רבות כדי לספר לעולם הרחב על מעשי הרצח והברבריות שבוצעו בידי העם הליטאי. כשהחלו הליטאים במאבקם לעצמאות, הם זכו לאהדה רבה מצד העולם הנאור - והדבר נראה לכאורה טבעי - "המדוכאים" הליטאים שואפים לעצמאות. אך, אילו רק ידע העולם על מעשי הזוועה שאותם "מסכנים" ביצעו נגד שכניהם מזה דורות, נגד אנשים חסרי הגנה וחפים מפשע, היה, אולי, חושב אחרת.

כיום, אנו מתקרבים לשעת האפס: מצד אחד קיימת הבעיה הביאולוגית - שרידי היהדות הליטאית הולכים ונעלמים - ומצד שני, מבינים הליטאים שאין להם ממה לפחד. לדעתם, אין כח בעולם המסוגל לעשות איתם חשבון צודק על פשעיהם ולמנוע מהם ההנאה מפירות השלל והחמס. הם נעשים חוצפנים יותר; הם מטהרים את השרצים שלהם; את הרוצחים הופכים לגיבורים לאומיים ואת אשמתם הם טופלים על...הקרבנות. כדי להכשיר את שוד הרכוש הם מחוקקים חוקים בחזקת "רצחת וגם ירשת"; האנטישמיות בליטא החפשית גוברת: יחסו של הדור השלישי לאחר המלחמה לבעית היהודים דומה להפליא ליחסו של דור הרוצחים.

מסיבה זו, אין לנו הרבה זמן: אם נמשיך לשתוק, כפי ששתקנו עד כה, נמשיך לחטוא כלפי הקרבנות אשר בפרפורי נשמתם האחרונים זעקו "נקמה!". אם אין אנו מסוגלים לנקום את דמם אז הבה, לפחות, ננציח את זכרם. אך, לא על ידי מצבות בעלי תוכן מעליב אלא על ידי פרסום נרחב של הזוועות שבוצעו בידי בני העם הזה אשר מתכחש לפשעיו. הבה נזכיר לעולם את אשר עשה לנו העמלק הליטאי; הבה נתגייס למאבק כדי לאלץ את הליטאים להודות במעשי הזוועה אשר בוצעו על ידם; להעמיד לדין את הרוצחים העיקריים המסתובבים עדיין חפשי ולהחזיר את רכוש הנרצחים לבעלי הזכויות החוקיות.

●

הקבוצה המוציאה עלון זה לאור - הם שרידים מיהדות ליטא אשר בעת המלחמה לקחו חלק במאבק נגד הגרמנים ובמשתפי הפעולה שלהם כפרטיזנים וכאנשי המחתרות בגיטו ומחוצה לו. חברי הקבוצה הם עדים אותנטיים למעשי הזוועה שביצעו הליטאים ביהודי המדינה ולהשתתפותם בשואה הטוטאלית של קהילה מפוארת זו. מטרתם בהתארגנות זו ובהוצאת העלון לאור היא בעיקר לעורר את דעת הקהל ומנהיגיו בישראל ומחוצה לה לזוועות שבוצעו על ידי הליטאים כדי למנוע מהם את שיכתוב ההיסטוריה לפי רצונם ולאלצם לקבל את דרישותיהם הצודקות של השרידים כפי שבאו לידי ביטוי בכתבה זו. מטרה נוספת היא להתריע על האנטישמיות ההולכת וגואה בליטא החפשית כדי למנוע הישנות שואה.

עו"ד יוסף א. מלמד

נגד ארבעה פשעי הליטאים אנו מתקוממים:

- **על רצח, תוך התעללות נוראה, של אלפי יהודים עוד בטרם השלימו הגרמנים את כיבוש המדינה;**
- **על התגיסותם ההמונית הנלהבת למכונת הרצח הגרמנית לטבח מאות אלפי יהודים בליטא ומחוצה לה;**
- **על התכחשותם לפשעיהם אלה וסירובם לבקש סליחה ומחילה מקרבנותיהם.**
- **על חקיקת חוקים המונעים, למעשה, החזרת רכוש הנרצחים לבעלי הזכויות החוקיות: "רצחת וגם ירשת".**

האמנם "ליטא אחרת"

מאת: פרופ' דב לוין

עוד כשהיינו תלמידים בכיתות הנמוכות של בתי הספר העבריים בליטא כבר חשנו זיקה חיובית כלפי מדינה זו וכמובן ידענו בעל-פה את ההימנון הליטאי הלאומי. במיוחד דיברו אלי המילים:

TEGUL TAVO VAIKAI EINA VIEN TAKAIS DORYBES
TEGUL DIRBA TAVO NAUDAI IR ŽMONIŲ GERYBEI

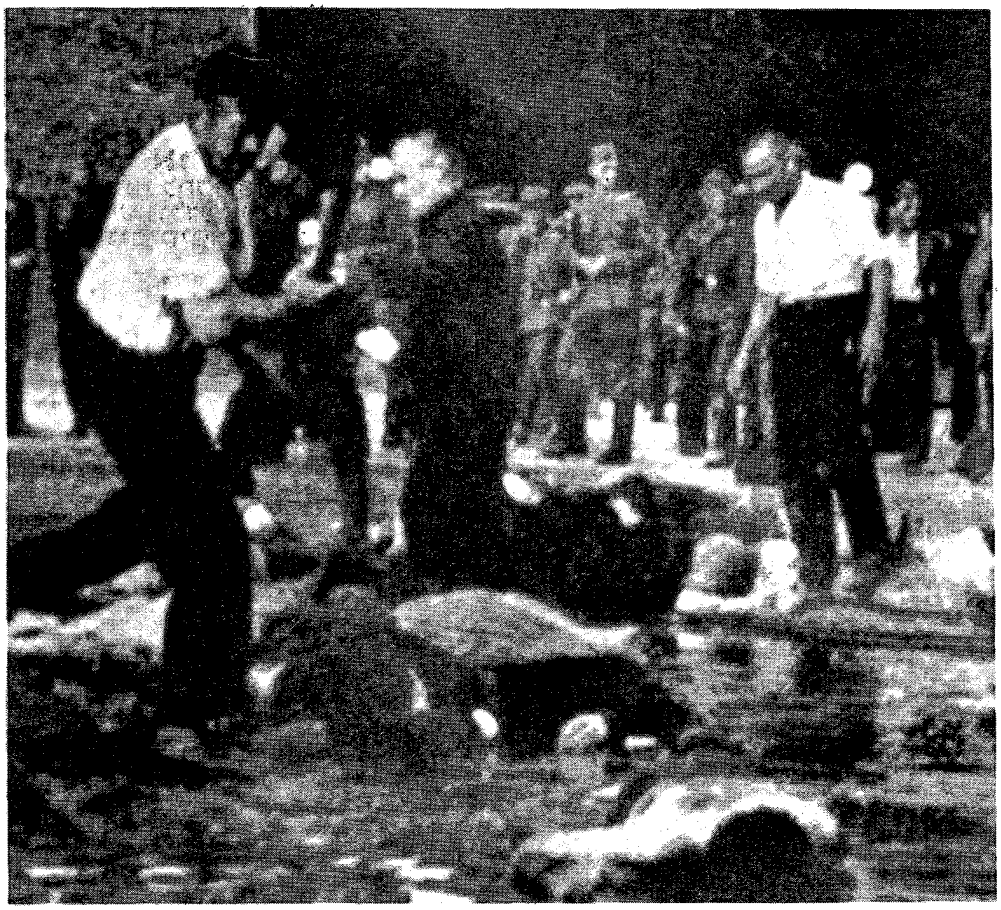
(שילדיך יילכו אך בדרכי היושר ושיעמלו לטובתם ולטובת האנושות).

מטבע הדברים הייתי נזכר במילים אלה בזמן השואה, כאשר לא פעם ראיתי בני נוער ליטאי ביחד עם מבוגרים (ובהם מורים וקציני צבא) משתפים פעולה עם הגרמנים ברצח ובהתעללות של יהודים חפים מפשע - ובהם שכנים ותיקים, חברים ללימודים וכו'. אפילו בעת שהייתי מוריד לשעה את "הטלאי הצהוב" וחומק מהגיטו כדי להחליף איזשהו חפץ בפרוסת לחם, לא חששתי כל כך מהשוטרים הגרמנים, כמו מנערים ליטאים שהיו מזהים אותי כיהודי וממהרים בברכת הוריהם להסגירני למשטרה.

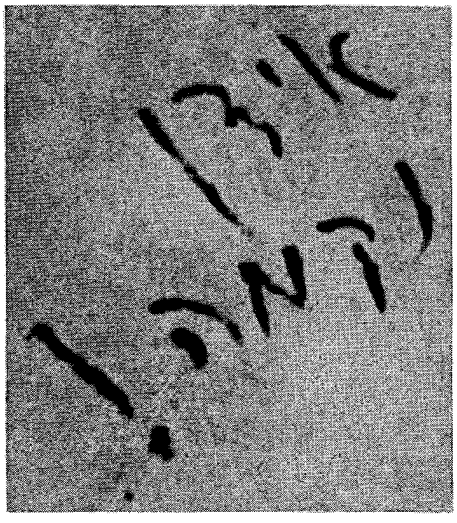
מאז עברו כחמישים שנה...

כיום בליטא אין כמעט יותר יהודים, אך נותרו אתרי רצח-המוני וקברות. נותרו עדיין רבים שהשתתפו בצורה זו או אחרת במעשי הרצח והשוד. להם לא ייסלח ולא יישכח! אולם לאין ערוך חשובה יותר ההתיחסות לנושא הזה מצד הדור הצעיר שעומד לעצב את פני ליטא העצמאית ואולי השונה מזו שהיתה. למקרא העיתונות הליטאית מסתבר שלא מעט צעירים ליטאים לא זו בלבד שאינם מוקיעים בפה מלא את מעללי אבותיהם וסביהם, אלא שהם גם דבקים בכל מיני נוסחאות מעוותות (כמו הסימטריה בין הסובייטיזציה של ליטא ורצח היהודים) האמורות להצדיק את רצח היהודים בארצם. בדומה לכך נוהגים, למעשה, גם אנשי המימסד הפוליטי, אלא שכלפי חוץ הם נוקטים לשון זהירה יותר. כך או אחרת, אך לפי שעה אין רואים עדיין "ליטא אחרת".

ירושלים כ"ט בנובמבר 1991

רציחת יהודים במוסך "ליאטוקיס" בקובנה, ע"י רוצחים ליטאים.

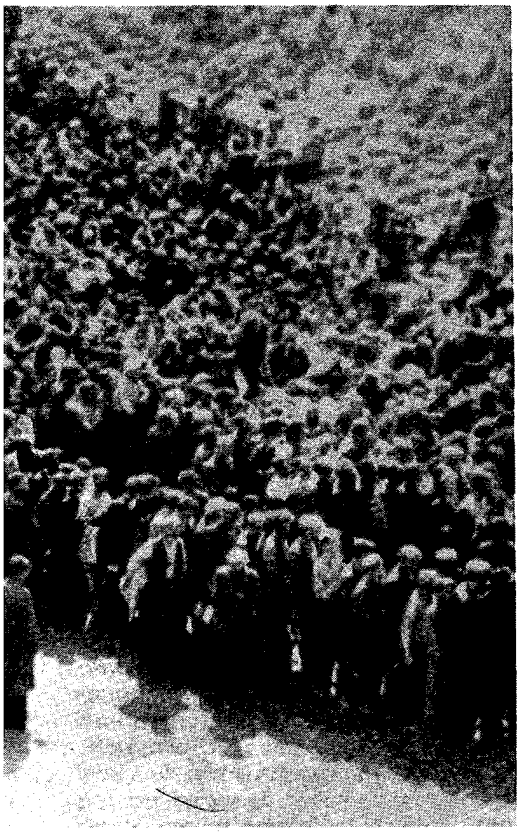
כתובת קיר בדירת משפחה יהודית שנרצחה ב"פרעות סלאבתקה", ב-26 ביוני, 1941.

הליטאים הקדימו את הגרמנים...

מאת: פרופ' צבי בר-און

מיום היכנסם לליטא, ב-22 ביוני 1941, נעזרו הגרמנים בליטאים באלפיהם בביצוע החלטתם להכחיד את היישוב היהודי שם. היחידות הליטאיות שהוקמו על ידי הגרמנים לצורך זה הצטיינו בחריצותן, הן רצחו יהודים בהתמדה יתרה. הן גם לא היססו כשהגרמנים שלחו אותן לביילורוסיה, לפולין וכו', כדי להמשיך במלאכת ההרג. אבל בערי ליטא ובעיירותיה התרחש דבר נוסף המעיד על יחס הליטאים ליהודים בשעתם הגורלית. הכוחות הסובייטים נטשו מקומות שונים בליטא זמן מה - לעתים ימים אחדים - לפני כניסתם של הגרמנים והמקומות נשארו ללא רשות. במקומות אלה נטלו את השלטון לידיהם כנופיות של ליטאים. הללו ראו לעצמם מצווה ראשונה להיפרע מן היהודים.

כך קרה, למשל, בקובנה, בירתה הזמנית של ליטא: הכוחות הסובייטים עזבו את קובנה ב-23 ביוני ואילו הצבא הגרמני נכנס לעיר ב-24 ביוני, לעת ערב. במשך כיומיים היתה העיר בידי הליטאים. הללו השתוללו בעיר ויהודים רבים נרצחו בידיהם. היתה זו התחלה של גל פרעות ביוזמתם של הליטאים והליטאים בלבד. עם כניסתן של יחידות הצבא הגרמני נאה הגל בלי שהגרמנים צריכים היו להתאמץ באירגונו או בתיגבורו. הפורעים הליטאים הלכו מבית אל בית וטבחו משפחות שלמות. יוצא, איפוא, שבמלאכת הרג היהודים הקדימו הליטאים את הגרמנים.

יהודים מקובנה בפורט השביעי לפני רציחתם.

כמה מן ה"גיבורים" הליטאים אשר השתתפו ברצח יהודי ליטא.

ידיעות שוטפות

● בראשון באוקטובר 1991 העניק בית המשפט העליון הליטאי חנינה לפטראס שטרימאס שנמנה על הרוצחים הבולטים של יהודי פילווישוק (על יהודי פילווישוק ורציחתם בשואה ראה ב"פרופיל של רצח עיירה")

● בסוף חודש נובמבר הזהיר אלף סוונסון, השר השוודי לסיוע חוץ, שממשלתו תבחן מחדש את הסיוע לארצות הבלטיות בעקבות הרהביליטאציות שהועלו לפושעים נאצים בליטא והאזכרות שערכו לאנשי הס.ס. באסטוניה.

אבא גפן: הליטאים טבחו ביהודים לפני הגרמנים.

יוצאי ליטא מוחים על ההכרה הישראלית ברפובליקה ללא תנאי.

"הצטערנו לשמוע את נוסח ההודעה של ממשלת ישראל על ההכרה בעצמאות המדינות הבלטיות. אני ציפיתי שישראל תוסיף בהודעה סעיף, שבו ייאמר שהממשלה קוראת לעמים הבלטיים להפסיק את המסע להשכחת חלקם בהשמדת היהודים, ולשפוט רוצחים שעדיין מתהלכים חפשי" - אמר אמש ד"ר אבא גפן, יו"ר אירגון יוצאי ליטא בישראל.

"אני רוצה שהעם בישראל יידע שהליטאים טבחו ביהודים, עוד לפני שנכנס לשם הגרמני הראשון", אומר ד"ר גפן ומוסיף: "בעיירה שלי, סימנה, הקימו מצבה מטעם ממשלת ליטא לזכרם של רוצחי יהודים. בוילנה נחנכה מצבה לזכרם של 70 אלף יהודים שנרצחו שם, אלא שהשלטונות אסרו לכתוב על המצבה בליטאית וברוסית"

(הכתבה הודפסה ב"מעריב" ביום 5.9.91 על ידי הכתב אריה בנדר).

רהביליטאציה של רוצחים - עדכון המצב

מאת: אפרים זורוף
מנהל מרכז שמעון ויזנטל

בימים אלה מצפים לתשובת ממשלת ליטא בקשר להקמת ועדת חקירה ישראלית-ליטאית לבחינת נושא החנינות שהוענקו לפושעי מלחמה נאצים על ידי התובע הכללי ובית המשפט העליון בליטא. הצעת הקמת הועדה הועלתה על ידי נשיא ליטא, ויטאוטאס לנדסברגיס, לאחר חשיפת הבעיה על ידי מרכז שמעון ויזנטל באמצעות הניו-יורק טיימס. למרות הכחשותיהם של מנהיגי ליטא התברר שבעשרות, אם לא במאות, מקרים, הוענקה חנינה לאנשים שהשתתפו בפועל ברצח יהודים, ביניהם כאלה ששירתו ביחידות רצח וכזקיפים במחנות המוות.

בפגישותי בליטא עם הנשיא לנדסברגיס והתובע הכללי פאולאוסקאס התברר לי ששורש הבעיה נעוץ בשתי סוגיות:

★ סירובם של הליטאים לפרסם את שמותיהם של כל 35,000 האנשים שכבר קיבלו רהביליטאציה.

★ ההגדרה של "השתתפות ברצח עם" מיושמת בצורה המינימליסטית ביותר, כך שרק מי שבעצמו לחץ על ההדק לא קיבל חנינה. רק כך ניתן להבין איך אנשים שהובילו יהודים לאתר הרצח לא רק שנחונו אלא שחנינה זו גם קיבלה אישור מחדש ממשרדו של התובע הכללי.

מרכז ויזנטל מינה לאחרונה נציגה בוילנה ואנו ממשיכים לאסוף מידע בקשר לחנינות של פושעים נאצים. בינתיים אין ספק שהתהליך נמשך.

לקראת כינון יחסים דיפלומטיים בין ישראל וליטא, חובה על נציגינו להעלות את הנושא במלוא חריפותו. ייתכן שבשבועות הקרובים תצא משלחת לליטא לדון בהקמת ועדת החקירה ובתנאיה של ישראל להשתתפות בה.

סיכום פגישת הפרטיזנים וחברי המחתרת מגיטו קובנה (ליטא) יוצאי התנועות החלוציות-הציוניות,

שהתקיימה בעשירי בספטמבר 1990, בקיסריה.

1. אנו, שרידי יהדות ליטא - עדים חיים לשואה שנגרמה ליישוב היהודי בליטא ולזוועות שבוצעו ביהודים על ידי הנאצים ועוזריהם הליטאים - רואים חובה לעצמנו לנקוט עמדה כלפי שאיפתו של העם הליטאי להיחלץ מעולו של השלטון הסובייטי ולהתקבל למשפחת העמים החפשיים.

2. יישוב יהודי היה קיים בליטא מאז המאה הי"ד. במשך הדורות תרמו היהודים מאונם, מהונם ומכשרונותיהם לרווחתו ולהתפתחותו של העם הליטאי בכל שטחי החיים - בתעשייה, במסחר, בחקלאות, בהידוק הקשרים עם ארצות העולם וכן בתחומי המדע, האמנות, המשפט וכיו"ב - תחומי יצירה ועשייה. אף כי לא חסרו גילויי אנטישמיות מצד גורמים בעם הליטאי, ניתנה ליישוב היהודי בליטא ההזדמנות לארגן את חייו לפי רוחו.

3. לכל זה בא הקץ עם פרוץ המלחמה בין גרמניה לברית המועצות ב-22 ביוני 1941 ועם פלישת הצבא הנאצי לגבולות ליטא. קבוצות מאורגנות

של "מתנדבים" ליטאים פתחו במעשי רצח בקרב שכניהם היהודים ובשוד רכושם עוד בטרם ניגשו הגרמנים לביצוע פעולות ההשמדה השיטתיות. הרוב הגדול של יהודי עיירות ליטא מצאו את מותם מידי הפורעים הליטאים. הללו הוסיפו לטבוח ביהודים גם בערים הגדולות, בין ביוזמתם-הם ובין ככלי שרת בידי הנאצים. יתר על כן, גדודי חיסול של מתנדבים ליטאים השתתפו ברצח יהודים גם מחוץ לגבולות ליטא (שטחי הכיבוש בפולין, בברה"מ ועוד) במסגרת ה"איינזצגרופן" הנאציות הידועות לשמצה. הרוצחים הליטאים הצטיינו באכזריותם ובהתמדתם במלאכת ההשמדה, לציד של האוקראינים והלאטבים.

בטבח יהודים עסקו בליטא אלפים, אולי רבבות. בגזל הרכוש היהודי - מאות אלפים.

4. מתי מספר עזרו ליהודים בעת מצוקתם והצילו את חייהם, תוך סיכון חייהם-הם וחיי בני משפחותיהם. ל"חסידי אומות עולם" אלה מקרב הליטאים אנו חולקים כבוד. מעשי גבורתם לא יימחו מזכרון עמנו לדורות.

5. הצהרות שניתנו עד עתה על ידי מנהיגי ליטא הנוכחיים בנוגע לפשעי הליטאים בתקופת הכיבוש הנאצי אינן מבטאות כלל וכלל את האמת ההיסטורית; לא רק שלא היכו מנהיגים אלה על חטא פשעי עמם אלא אף מנסים הם כיום להמעיט בחלקם של בני עמם ברציחת היהודים על ידי הטלת האשמה על גורמים שוליים מקרבם. יתר על כן, הם מתרצים את המעשים הנפשעים בהפצת שקרים על חלקה הדומיננטי, כביכול, של יהדות ליטא בפעילות הקומוניסטית בכלל ובהגליית הליטאים לסיביר, בפרט.

6. על העם הליטאי רובצת אחריות כבדה לגורלו המר של היישוב היהודי בליטא בעת שלטון הנאצים. אשמה חמורה זו מחייבת את הליטאים לנקוט, לפחות, בשלושת הצעדים הבאים:

א. להודות בפה מלא באשמתם ברצח יהודי ליטא, להכיר באחריותם ולהכריז על כך קבל עם ועדה.

ב. לעצור, להביא למשפט ולהעניש בכל חומרת הדין - על פי חוק להענשת הנאצים ועוזריהם - את כל פושעי המלחמה הליטאים שטרם באו על ענשם; כמו כן, לעזור באיתורם ובהעמדתם לדין של פושעי המלחמה

הליטאים הנמצאים מחוץ לגבולות ליטא.

ג. להשיב לבעליו או ליורשיו החוקיים את הרכוש היהודי שנפל לידי הליטאים ולהעניק פיצוי הולם ליהודי ליטא על הסבל שנגרם להם כתוצאה ממעשי הפשע האמורים.

7. כל עוד לא יפעל העם הליטאי ברוח דברים אלה, אנו משוכנעים כי ליטא אינה ראויה לעצמאות ואינה זכאית להתקבל למשפחת העמים החפשיים.

8. מדינת ישראל, מדינת היהודים, אשר קלטה את שארית הפליטה מן השואה והיא מייצגת את העם היהודי לכל תפוצותיו ודורותיו - חובה עליה לאמץ את העמדה כפי שהיא באה לביטוי במסמך זה. יתרה מזו, למען זכרו של הדור שנכחד ולמניעת הישנותם של פשעים כגון אלה בעתיד - שומה על מדינת היהודים להשפיע על עמי העולם לפעול לעשיית הצדק. עד אז, אל לה גם למדינת ישראל לקיים יחסים עם מדינת ליטא.

בשם קבוצת החברים,

פרופ' א.צבי בר און
ד"ר יצחק קשיב
עו"ד יוסף א. מלמד

חלק מהפרטיזנים וחברי המחתרת שהשתתפו ב"כנס קיסריה". על הבונאלו כתוב באחד השלטים: LIETUVA KRAUJOTA ŽEME, PILNA ZYDŲ KAPINIŲ. (ליטא ארץ הדמים, מלאה בקברות יהודיים).

פרופיל של רצח עיירה
פילווישוק*

העיירה פילווישוק נמצאת בחלק הדרומי-מערבי של ליטא. היא שוכנת על שפת הנהרות פילווה ושאשופה, ליד וילקוביישק (12 ק"מ) ומאריאמפול (21 ק"מ); סמוכה לגבול גרמניה שלפני פלישת הגרמנים לרוסיה. לפני הפלישה חיו בעיירה כ-1000 תושבים יהודים אשר ניהלו חיים תרבותיים ודתיים כמקובל ברוב העיירות הליטאיות באותה תקופה; היו בה גן ילדים עברי (15 ילד) וביה"ס עממי "תרבות" (130 תלמידים). רוב חניכי ביה"ס המשיכו לימודיהם בגימנסיות בסביבה. הנוער היה מאורגן באגודות נוער ציוניות ואגודות ספורט.

יהודי העיירה עסקו בעיקר במסחר בתבואה, בפשתן ובתוצרת חקלאית ועופות (לרוב אווזים שיוצאו לגרמניה); כן עסקו במלאכות שונות והיו גם רוכלים יהודים שהיו מחזרים על פני הכפרים ומוכרים את מרכולתם לתושבים הליטאים. היחסים עם הליטאים היו טובים, בדרך כלל, ולפעמים אף מעבר לזה.

הגרמנים נכנסו לעיירה ב-23.6.41. מיד עם כניסתם נתארגנה המשטרה הליטאית אשר שלטה בעיירה. מטעם הגרמנים היו רק הקומנדאנט ועוזרו. ראש המשטרה היה ליטאי.

החלה פרשה של התעללויות. יום אחד כונסו בככר השוק חשובי היהודים, ובראשם הרב אברהם רזניק, שם גזזו את זקניהם ואילצום "להתעמל". היהודים הוצאו על ידי הליטאים לעבודות קשות ומאוסות. בתום העבודה היו מובילים אותם בחזרה דרך ביצות, ושם שוב היו "מעמלים" אותם. יום אחד נאלצה קבוצה בת 70 איש, שעבדו בהטענת פחמים, ללכת מן העבודה על ארבע מרחק של 2 ק"מ. בתחילת יולי הופרדו הגברים מן הנשים והילדים ורוכזו באוסם.

ב-29.8.41 גורשו כל הגברים מן האוסם, הליטאים בחרו ב-200 איש, נתנו בידיהם אתים ואמרו להם כי ישלחו אותם לגרמניה לכריית כבול. כולם הובלו לכפר טילציוס, הנמצא במרחק ק"מ וחצי מן העיירה. בין המוצאים היו גם כ-20 צעירות, מהמשכילות שבעיירה שמשום כך נחשבו פושעים פוליטיים. הגברים הובלו ליער הסמוך ונצטוו לחפור שני בורות גדולים. כשגמרו את המלאכה, ביצעו הליטאים, בפיקודו של ראש המשטרה הליטאי ברידזיוס ובנוכחותו של דילבא, את הרצח. באותו יום ששי נורו ליד הקברים כ- 500 איש, ביניהם גם גברים שרוכזו מן הישובים הקטנים שבסביבה, וכן 20 הצעירות. כולם נערמו בקבר אחד; השני נשאר פנוי. את כל דברי-הערך לקחו השוטרים הליטאים לעצמם.

בעיירה נשארו הנשים והילדים, וכ-40 גברים שהתחבאו או עבדו במפקדה. ב-15 בספטמבר נצטוו הנשים והילדים לעזוב את הבתים ולקחת איתם חבילת חפצים קטנה. נאמר להם שהם מועברים לגיטו קובנה. הם סודרו בשורות, ותוך מכות אכזריות במגלבי גומי הובלו, לפי פקודת הקומנדאנט ובליווי של צעירים ליטאים, כשרובים על שכמם. כולם הובאו לאותו יער. חלק מהנשים ניסו לברוח אך, הדבר לא עלה בידן. במכות רצח הובאו על ידי הליטאים לבור שם נורו על ידם, לאחר שנצטוו להתפשט. את הילדים השליכו חיים לתוך הבור; חיים ומתים נקברו יחד.

ראשי הרוצחים הליטאים היו: פטראס שטרימאס* ברקאוסקאס, בוראגאס, שטורס והאחים יושקאביציוס. לפנות ערב חזרו הרוצחים הליטאים לעיירה ובפיהם ההימנון הליטאי.

* החומר הוצא מספר "ליטא"; בחרנו בעיירה זו מכיוון שלאחד מראשי הרוצחים הנ"ל, פטראס שטרימאס, העניק בית המשפט העליון של ליטא ב-1.10.91 חנינה והוחזרו לו כל הזכויות אשר נשללו ממנו ע"י בית משפט בתקופת השלטון הסובייטי.

ליטא - הפשע והעונש
עלון מידע לעניני ליטא
העורך: עו"ד יוסף א. מלמד
כתובת המערכת: רח' בן יהודה 190, ת"א 63471
טלפון: 03-5237115